Profilaktyka patologii społecznej

75 stron, 36 pozycji w bibliografii

Wstęp 2

Rozdział I. Patologia społeczna 6
1.1. Sformułowanie pojęcia patologia społeczna 6
1.2. Typologia patologii społecznych 14
1.3. Czynniki społeczno-gospodarczo- ustrojowe leżące u źródła patologii społecznych 21
1.4. Rozmieszczenie geograficzno-socjologiczne patologii społecznych 27

Rozdział II. Dewiacja społeczna 33
2.1. Pojęcie zjawiska dewiacji społecznej 33
2.2. Wybrane zjawiska patologii społecznej i dewiacji 36

Rozdział III. Zwalczanie i zapobieganie zjawisku patologii społecznych 47
3.1. Wykrywanie patologii społecznych 47
3.2. Zapobieganie patologii społecznych 51
3.3. Profilaktyka wśród dzieci i młodzieży 58
3.4. Ośrodki walki z patologią 64

Zakończenie 72
Bibliografia 73

Wstęp

Ostatnie lata w Polsce zaowocowały przemianami w wielu dziedzinach życia. Dynamiczne zmiany społeczne nie tylko doprowadziły do powstania nowego obrazu kondycji polityczno-ekonomicznej kraju, ale także uaktywniły przeobrażenia życia publicznego. Pogarszające się warunki życia wielu rodzin, bezrobocie, konieczność podejmowania dodatkowej pracy,

nieprzystosowanie rodziców do nowych warunków życia oraz wiele innych czynników wpływają na zachowania przestępcze nieletnich. Brak spójnego, zintegrowanego systemu profilaktyki przestępczości, w tym przestępczości nieletnich, nie poprawia obecnego stanu rzeczy. Wobec powszechnie zgodnej negatywnej oceny efektywności instytucjonalnych procesów opiekuńczo-wychowawczych poszukuje się innych rozwiązań przez pracę w środowisku. Jest to nowy trend, zgodny z ogólnie panującymi tendencjami na świecie preferującymi stosowanie środków nieizolacyjnych[1].

Jedną z wielu form oddziaływania na młodzież przejawiającą objawy niedostosowania społecznego jest praktyka mediacji między sprawcą a ofiarą. Postępowanie mediacyjne stosuje się w wielu krajach Europy jako środek alternatywny w przypadkach, gdy przewiduje się, że mediacja zakończy się pozytywnie. Nie jest to oczywiście powszechna forma postępowania w rozwiązywaniu problemów przestępczości, sprawy cerowane do mediacji stanowią bowiem kilku procentowy wskaźnik instytucjonalnej prawno-karnej reakcji, np. w Belgii ok. 1,5%, w Norwegii ok. 5%[2]. Mediacja odbywa się poza sądem, jest dobrowolna, prowadzona przez specjalistów zakresu technik mediacyjnych i negocjacji.

Celem postępowania mediacyjnego jest wzbudzenie w nieletnim poczucia odpowiedzialności za własny czyn, uświadomienie wszystkich skutków i konsekwencji jego postępowania. Sprawca i ofiara wspólnie wybierają sposób zadośćuczynienia i wynagrodzenia wyrządzonej krzywdy i szkody. Mediator jest osobą neutralną, pomaga przy przeprowadzeniu mediacji, ale ingeruje tylko wtedy, gdy zachowanie sprawcy staje się zbyt agresywne albo strony nie mogą dojść do porozumienia. Jeśli spotkanie mediacyjne kończy się pojednaniem sprawcy i ofiary, to zostaje spisana umowa, w jakim terminie i w jaki sposób sprawca zadośćuczyni ofierze wyrządzoną krzywdę. Mediator ma obowiązek sprawdzić, czy sprawca wywiązał się ze złożonych zobowiązań. Mediacja zakończona pojednaniem, wyrównaniem

szkody, z równoczesną możliwością interwencji natury socjalnej, wychowawczej czy edukacyjnej, może stać się początkiem końca kryminalnej aktywności nieletniego. Konfrontacja z ofiarą w psychologicznym ujęciu rozwiązywania konfliktu umożliwia każdemu sprawcy pełniejsze zrozumienie skutków swego przestępczego postępowania, możliwość podjęcia racjonalnego zadośćuczynienia i wyrównania wspólnie uzgodnionej wysokości szkody[3].

Dzięki takiej praktyce powstaje niepowtarzalna możliwość poznania wzajemnych odczuć i możliwość zrozumienia w tej szczególnej sytuacji społecznej i prawnej problemu drugiego człowieka, jak również możliwość ograniczenia poczucia lęku ofiary przed przestępcą. W psychice sprawcy, po bezpośrednim spotkaniu z ofiarą, budzi się z reguły gotowość do poniesienia skutków swego postępowania bez potrzeby oczekiwania na rozstrzygnięcie uzyskane na drodze sądowej. W tej sytuacji mediacja. a w jej rezultacie pojednanie między sprawcą a ofiarą, pozwala dostrzegać wzajemną relację, w wyniku której droga do normalności jest bliższa. Dzięki temu mediacja stanowi jedną ze skuteczniejszych metod profilaktyki społecznej[4].

Realizacja postulatu odejścia od zinstytucjonalizowanych form opiekuńczo-wychowawczych przejawia się przede wszystkim w tak zorganizowanej pracy pedagoga, aby przez likwidację patologii rodzinnych dziecko wychowywało się w naturalnej rodzinie. Obowiązkiem pedagoga jest nie tylko udzielenie pomocy dziecku, ale również jego rodzinie. Jest to wymóg oczywisty, bez spełnienia którego nawet najintensywniejsza praca z dzieckiem nie przyniesie rezultatów.

Wobec tych założeń powołano instytucję pedagoga rodzinnego i podwórkowego. Po zlikwidowaniu przez resort oświaty zajęć pozaszkolnych dzieci i młodzież po zajęciach lekcyjnych są pozostawione same sobie i niejednokrotnie organizują się w nieformalne, często chuligańskie grupy, które promują nie akceptowane społecznie formy spędzania czasu wolnego.

Przeciwwagą dla tych grup jest środowiskowe ognisko wychowawcze. Środowiskowe ogniska wychowawcze realizują swoje zadania przez pracę z dzieckiem i jego rodziną. Praca wychowawców jest wspomagana przez wolontariuszy, terapeutów, psychologów oraz pedagoga rodzinnego i podwórkowego. Pedagog rodzinny pracuje z najtrudniejszymi rodzicami. Istotą jego pracy jest poprawa sytuacji dziecka, pomoc w przetrwaniu kryzysu, wskazanie perspektyw, nauczenie go rozwiązywania konfliktów i możliwości zaspokajania potrzeb legalną drogą. Pedagog jest diagnostą, mediatorem, organizatorem pomocy. Działa w interesie i dla dobra dziecka[5].

Celem programu dotyczącego udziału pedagoga rodzinnego w systemie wychowania i środowiskowej opieki nad dzieckiem jest tworzenie właściwych dla prawidłowego rozwoju dziecka warunków wychowawczych i opiekuńczych oraz usuwanie lub łagodzenie przeszkód w prawidłowym przebiegu procesów rozwoju i socjalizacji. Główne zadania pedagoga rodzinnego to:

- poprawa komunikacji i relacji między rodzicami a dziećmi oraz rodzicami a instytucjami wychowawczymi wspierającymi rodzinę,
- pozytywna zmiana nastawień, postaw, sposobów wyrażania emocji, poprawa więzi rodzinnych,
- zwiększenie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrzrodzinnych,
- właściwe ukierunkowanie celów, dążeń oraz wzrostu aspiracji życiowych rodziny,
- podniesienie poziomu kultury osobistej członków rodziny,
- poprawa wizerunku rodziny w środowisku lokalnym.

Zakłada się, że wielokierunkowe i systemowe wsparcie merytoryczne dziecka i rodziny w ich własnym środowisku w znacznym stopniu ograniczy napływ wychowanków do placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz zmniejszy liczbę interwencji sądów rodzinnych, a w przypadku dzieci umieszczonych w placówkach przyczyni się do skrócenia ich pobytu i przygotowania rodziny do powrotu dziecka[6]. Pedagog rodzinny

przez oddziaływanie na rodzinę ma uzyskać daleko idącą naprawę więzi między wszystkimi członkami rodziny. W tym rozumieniu, w oddziaływaniach na dziecko wykazujące objawy niedostosowania społecznego w jego naturalnym środowisku, można upatrywać możliwości wypracowania niezwykle ważnej, głęboko wnikającej w problemy formy profilaktyki społecznej.

Pedagog podwórkowy jest łącznikiem między środowiskiem a placówką; organizuje środowiskowe imprezy sportowe, turnieje, rajdy turystyczne, tworzy alternatywę dla chuligańskiej zadymy, alkoholu, narkotyków[7]. Pedagog podwórkowy jako animator działalności środowiskowej jest brakującym ogniwem łączącym społeczność lokalną z placówką opiekuńczo-wychowawczą. Pedagog podwórkowy, umiejscowiony przy środowiskowym ognisku wychowawczym, wspiera pracę wychowawców i pedagogów rodzinnych. Dla dziecka pedagog podwórkowy stanowi przykład „pozytywnego dorosłego", który potrafi zorganizować rajd i wycieczkę, poprowadzić zawody sportowe, nauczyć osiągania sukcesów, a zatem przedstawić ofertę atrakcyjnego spędzania wolnego czasu. Więzi nawiązane podczas uprawiania aktywnych form wypoczynku i rekreacji umożliwiają realizację programu pedagogizacji środowiska i wszechstronne oddziaływania wychowawcze na podopiecznych i społeczność lokalną[8].

Po wnikliwej analizie omawianych programów profilaktycznych można wysnuć uzasadniony wniosek o potrzebie stworzenia kompleksowego systemu, który koordynowałby działania społeczne w zakresie niesienia pomocy rodzinie. Ponad 2000 różnych organizacji deklaruje świadczenie pomocy na rzecz dzieci i ich rodzin, przy czym sytuacja dziecka i rodziny nie ulega poprawie. Taki kompleksowy system nie dopuszczałby powielania działań różnych organizacji i wymuszałby przepływ informacji między nimi, zarówno na etapie socjalizacji, profilaktyki, jak i resocjalizacji[9]. Dotychczas zaś każdy resort zajmujący się wspomnianymi problemami rozbudowuje ponad miarę swoje struktury i oczekuje wsparcia finansowego z tytułu niesionej

pomocy. Powiązanie kompleksowej, specjalistycznej opieki niesionej całej rodzinie w obrębie jednej naczelnej organizacji zdaje się być jedynym rozsądnym rozwiązaniem reformy systemu opieki nad dzieckiem.

Obecny system opieki nad dzieckiem, zamiast udzielać pomocy rodzinie i dziecku, poniekąd promuje nieudolnych, patologicznych rodziców przez przyznawanie im zasiłków z opieki społecznej czy innych świadczeń finansowych. Sąd, umieszczając nieletniego w ośrodku resocjalizacyjnym, nagradza rodziców, którzy tym samym pozbywają się problemu. Martwe pozostaje również prawo stanowiące o odpowiedzialności rodziców za szkody wyrządzone przez ich dzieci. Praktyka taka rodzi swego rodzaju poczucie bezkarności u nieletnich. Rodzice nie są również zobowiązani do pokrycia kosztów pobytu ich dziecka w ośrodku resocjalizacyjnym czy domu dziecka. Dlatego tak ważny jest problem zreformowania całego systemu opiekuńczo-wychowawczego oraz przesunięcie wszelkich oddziaływań do etapu profilaktyki kreatywnej, profilaktyki pomagającej dziecku w jego naturalnym środowisku.

---

[1] Hołyst, B., Kryminologia, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1999, s. 645

[2] Piechowiak Z., Wybrane problemy praktyki mediacji pomiędzy ofiarą i sprawcą przestępstwa (w świetle Seminarium Rady Europy, Barcelona, lipiec 1995), „Opieka, Wychowanie, Terapia" 1996, nr 4 (28), s. 27-29.

[3] Hołyst B., Wiktymologia, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1997, s. 266.

[4] Piechowiak Z., Wybrane problemy praktyki…, op. cit., s. 30.

[5] Kołak W., Wychowawca podwórkowy – tezy do realizacji programu, Opieka – Wychowanie Terapia,1997, nr 3, s. 44

[6] Tamże, s.48.

[7] Kostka, M., Wychowawca podwórkowy w systemie wychowania środowiskowego, Opieka – Wychowanie – Terapia,2002, nr 1, Nasz Animator, s. 9-12.

[8] Kurzępa, J., Praca socjalna na ulicy w warunkach szczególnego ryzyka, Pedagogika Społeczna, 2005, nr 4, s. 9-10.

[9] Tamże, s. 13.

Jeśli chcesz zamówić pisanie pracy od podstaw, to zapraszamy na stronę pisanie prac - sprawdzony serwis